СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 121. Джерзі Ситі, Н. Дж., середа, 26-го травня, 1937. VOL. XLV. No. 121. Jersey City, N. J., Wednesday, May 26, 1937. THREE CENTS

ПРЕЗИДЕНТ РУЗВЕЛТ ДОМАГАЄТЬСЯ РОБІТНИЧОГО ЗАКОНУ

ВАШИНГТОН.—Президент Рузвелт вислав конґресові посланіє, в котрім домагається від нього ухвалення робітничого закону.

Між постановами такого закону, на його думку, повинна бути постанова про максимальну довжину праці, про мінімальну заплату та про заборону дитячої праці.

Зараз по прочитанню цього посланія в одній і другій палаті конґресу внесено відповідні проекти: в палаті послів вніс його конґресмен Конері, в сенаті сенатор Блек. Хоч у самих проектах нема меж праці ні заплати, всетаки обидва проектодавці заявили, що вони будуть добиватись обмеження праці до 40 годин на тиждень, лишаючи одиницям право обмежувати її навіть до 30 годин.

НАЙВИЩИЙ СУД ПІДДЕРЖУЄ ЗАКОН ПРО СУСПІЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

ВАШИНГТОН. — Найвищий суд Злучених Держав вирішив тут одну справу, в котрій питання йшло за конституційність закону про суспільне забезпечення. Суд заявився за важність цього закону. Рішення видав він не одноголосно, а більшістю: 5 суддів заявилися за важність, 4 проти.

Коли прийшло до видання рішення в справі важности закону про пенсії на старість, 7 суддів заявилися за важність, 2 проти.

СЕНАТОР ВАҐНЕР ДОМАГАЄТЬСЯ ЩЕ ДАЛЬШОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

ІНДІЯНАПОЛИС.—Сенатор Ваґнер, автор відомого закону про робітничі відносини, виступив тут на крайовій конференції для суспільної опіки з промовою, в котрій домагався дальших законів для поширення суспільного забезпечення. На його думку, конґрес повинен ухвалити закони про максимальну довжину праці, про мінімальну заплату та про дитячу працю.

Промову сенатора стрінули учасники конференції овацiйно.

ЗА БЕЗПОЩАДНУ БОРОТЬБУ МІЖ ЮНІЯМИ.

СИНСИНАТІ.—На спеціяльній конференції Американської Федерації Праці, що тут зібралася при участі 300 делеґатів, провідники орґанізації предложили домагання безпощадної боротьби Федерації Праці проти Комітету для Промислової Орґанізації.

Провідники Федерації Праці послугуються проти Комітету арґументом, що він пересяк комуністичними впливами. Прихильники Комітету для Промислової Орґанізації стояли на становищі, що виступ уряду Федерації Праці проти Комітету не годиться з федераційною структурою Федерації Праці.

ЗАСТРАЙКУВАЛИ ПИСЬМЕННИКИ „ДОБЛЮ-ПІ-ЕЙ".

НЮ ЙОРК. — Письменники, наняті Адміністрацією Поступу Праць, вийшли на страйк для протесту проти пляну обмеження конґресом видатків на допомогові роботи. Вони аґітують за ґенеральний страйк усіх робітників, занятих при допомогових роботах.

Страйкуючим письменникам помагає Нюйорська ґазетярська Ґілда, Юнія Книговодів, Юнія Американських Письменників, Ґілда Муринських Письменників і Юнія Жидівських Письменників.

РОЗСЛІД НАД КАТАСТРОФОЮ „ҐІНДЕНБУРҐА".

ЛЕЙКГОРСТ (Ню Джерзі). — Комісії, що розсліджують причини катастрофи кермового німецького цепеліна „Ґінденбурґ", ще не дали згідної опінії. Тепер багато знавців схиляються до думки, що причиною вибуху був так званий вогонь св. Ельма. Цим імям називають моряки світло, що появляється в повітрі, наповненім електрикою; воно не витворює іскор, але має досить сили, щоб запалити такий легко запальний ґаз, як водень.

КРИТИКУЮТЬ ЗАРЯД СВІТОВОЇ ВИСТАВИ.

НЮ ЙОРК. — Пол Керн, член міської комісії для суспільної опіки, виступив на зборах Нюйорської Ліґи Жінок-Виборців, з критикою Нюйорської Світової Вистави, що, мовляв, заряд вистави дає там заняття лише своїм прихильникам.

У конґресі внесено вже на місце старого закону про цю виставу, котрий заветував був президент Рузвелт, проект нового закону. На його основі федеральний уряд мав би визначити на цю ціль не 5, але 3 міліони долярів. Проект вніс конґресмен Метю Мерит, що був вибраний в окрузі Флошинґ, в котрій має міститися вистава. На основі цього проекту федеральною частиною вистави заряджувалаб комісія з трьох членів кабінету президента, іменована президентом.

ЗАВОРУШЕННЯ В СОВЄТСЬКОМУ ТУРКЕСТАНІ.

Наспівають чутки, що в совєтському Туркестані дійшло в останніх часах до поважних заворушень. Залізнича комунікація перервана з огляду на ушкодження шляху і цистерн з водою. Більша частина туркестанських кооператив і клюбів перестала існувати, бо населення їх бойкотує. З Шірабаду повідомляють про сутички відділів совєтського війська з узброєним населенням.

ВЕЛИТЕНСЬКА ПОЖЕЖА В БЕСАРАБІЇ.

У складах бензини в Карм у Басарабії вибухла велика пожежа, що знищила сотки мешкальних домів і склади з пшеницею. Страти перевищають 30 міліонів леїв. Хоч у ратунковій акції брали участь усі околичні відділи пожежної сторожі, пожежі довший час не мож було вгнанити. Під згарищами знайшли 8 звуглених трупів, між ними двоє дітей.

ЛЕВ ЗЛОВИВ ЗЛОДІЯ.

В Мисловицях задержалася на зиму менажерія (цирк з дикими звірятами). В ночі до менаджерії добувся злодій Станислав Смолковський, шукаючи якоїсь добичі. Через необережність наблизився до клітки льва. Лев зловив злодія лапами і притиснув його до клітки. Перестрашений злодій почав верещати що сили. Збіглися люди і покаліченого злодія ледви вирятували з пазурів льва та відставили до шпиталю. Як виздоровіє, буде відповідати перед судом.

МУЖ, ЩО ПЕРЕБРАВСЯ ЗА ЖІНКУ.

Окружний суд у Ченстохові розглядав цікаву справу. Перед судом станув 30-літній В. Котлінський, обвинувачений за те, що, маючи якісь порахунки зі своєю жінкою Володиславою, перебрався за жінку, зачаївся на розі вулиці та в хвилині, коли його жінка йшла в 5-тій годині рано до праці, облив її лице сільним квасом, щоб випалити їй очі. На щастя, очам Котлінської нічого не сталося; все скінчилося попаренням. По руках пізнала Котлінська в цій жінці — мужа. Суд засудив Котлінського на два роки вязниці.

СОБАКИ ЗАЇЛИ ЖІНКУ.

З Люблина повідомляють, що в селі Чешани голодні собаки розшарпали старшу жінку, коли переходила через село, несучи кошик з поживою. Громада зголоднілих собак кинула її на землю й зачала гризти. Заки надійшла поміч, жінка вже не жила. Назвища трагічно померлої не устійнили.

ЗБУРЕННЯ НАЙСТАРШОГО МОНАСТИРЯ В МОСКВІ.

З Москви повідомляють: Часопис „Ізвестія" приніс вістку, що незабаром зачнуть розбірку одного із найстарших монастирів у Москві, монастиря Страстей. Як відомо, на просторі СССР є спеціяльне підприємство для розбірок церков і православних монастирів.

ЗАГРОЗА САРАНЧІ.

Уряд републики Ель Сальвадор думає почвнати якусь акцію проти пільних коників, що літають над полями краю такими хмарами, що засловюють сонце. Де така хмара впаде на поле, там не лишиться ніяка ростина.

ЗАСУД ЗА СХОПЛЕННЯ СИНА МІЛІОНЕРА.

Окружний суд у Лодзі по дводенній розправі видав присуд у процесі проти „ґенґстерів", що схопили сина лодзького промисловця, С. Будзінера. Засудили: К. Бухгольца на 5 літ, Г. Баруха на 4 роки, Ст. Ольшевського й Ф. Бальчинського по 2 роки вязниці, та на втрату громадянських прав упродовж 10 років. М. Щепаняка засудили на півтора року вязниці.

РОЗПУЧЛИВИЙ УЧИНОК ГОЛОДНОГО.

У Федеральній Камарі (парляменті) Бразилії скоївся нечуваний випадок, що сильно потряс усіми приявними. Коли один посол зійшов із трибуни, почувся з ґалерії оклик: „Панове посли!" Предсідник, думаючи, що це хтось із ґалерії мішається в наради послів, задзвонив, але в тій хвилі посли внизу побачили, як через поруччя ґалерії кидався на салю якийсь молодий чоловік. Налякані посли розступилися й нещасний луснув собою в крісло посла Барроса Пентеадо й розбив його тягаром свого тіла. Розуміється, що й сам сильно потовкся й ледве ще міг вимовити кілька слів. Сказав, що походить із Баґії, де є кравцем, та прийшов до Камари прохати помочі посла, Франціска Роші. Сказав теж, що вже два дні не мав нічого в устах. Рятункове поготівля відвезло його в безнадійному стані до шпиталю.

КЛОПОТИ З НОВИМ ПРАВОПИСОМ.

Міністерство справедливости в Бразилії видало розпорядок, щоб його підчинені в урядових актах уживали спрощеного правопису. Цьому розпорядкові спротивилися за вийнятком одного всі члени найвищого суду, подаючи за причину спротиву, що розпорядок місістерства є противконституційний.

НОВА ІМІҐРАЦІЙНА КВОТА ДО БРАЗИЛІЇ.

Конституційні обмеження іміґраційного руху до Бразилії улягли через брак робучих рук, головно в хліборобстві, деяким змінам. На підставі відповідної ухвали Федеральної Камари виготовило міністерство хліборобства нову іміґраційну квоту на 1937 р. для ріжних національностей. Квоти ті між іншими такі: 27,074 італійці, 22,956 портуґальців, 11,536 еспанців, 2,143 москалі, 2,035 поляків, 774 румуни, 175 чехословаків, 3,099 німців, 10,546 японців, 1,583 турки. Квоти інших національностей виносять кругло по 100 осіб.

ЗЕМЛЯ ПРИДАВИЛА 13 РОБІТНИКІВ.

На залізничому шляху Вікторія — Кашоийра ди Ітапамерінь у штаті Еспіріто Санто (Бразилія) усунулося 35 насипів на просторі шістьсот метрів. У місцевості Ґійомар один насип, усунувшись, присипав тринацять робітників і всі вони згинули. Щоб наладнати шлях, треба буде два місяці.

УРЯДОВЕЦЬ ЛЬВІВСЬКОЇ ШКІЛЬНОЇ КУРАТОРІЇ ГЕРОЄМ МАТУРАЛЬНОЇ АФЕРИ.

Цими днями прибув до Львова з Луцька тамошній ґімназійний учитель Н. Мер. Його брат здає іспит зрілости в пятій державній ґімназії у Львові. Мер з Луцька ввійшов у порозуміння з паном Р., урядовцем Кураторії Львівської Шкільної Округи, та зміг дістати при його помочі та за його посередництвом матуральні теми до писемної матури. Молодий Мер, що прийшов у посідання цих тем, кілька днів перед писемним іспитом зрілости рішив зробити на них добрий інтерес і якстій зорґанізував тиху й законспіровану „матуральну біржу". На цій біржі він продавав згадані теми своїм товаришам-абітурієнтам. За те брав ріжні ціни, вудповідно до заможности товариша. Трансакції мали відбуватися в межах від 10 зл. до 150 зл. за одну тему! Вкінці справа виявилась. Урядовця Кураторії Л. Ш. О. арештували і відвели до розпорядимости слідчого судді.

ЗВОРУШЛИВА ЛЮБОВ ТВАРИНИ.

Одну урядничу родину, що жила в Сорінґбек у полудневій Африці, перенесено службово до оселі Парм, що лежить 650 км. від Сорінґбеку. Перепроваджування спричинило багато клопотів, так, що вкінці виринула конечність залишити домашні тварини на місці. З уваги на сильне привязання дітей до кітки, кітку забрали з собою. Малі котята залищено найближчим сусідам. Минуло 6 місяців. Одного дня на підвіконнику побачила ціла родина на своє превелике здивування мале котя, що лапками стукало до вікна. Виявилося, що котятко перебігло цілих 650 км. за своєю матірю. Кітка приняла котятко з правдивою материнською любовю та ніжністю. Обидві кітки стали любимцями цілої родини і вже ніхто не пробував їх розлучати, бо ціла родина була здивована і зворушена небувалим дотепер обявом привязання малого котяти до своєї матери.

„КОЗАЦЬКА КРАЇНА БЕЗ КОНЕЙ".

Під таким наголовком подає німецька преса ось-яку вістку з Москви:

„Конскрипція худоби, недавно переведена в Україні для військових цілей, виявила число коней 275,000. Для порівняння: стан коней в Україні в другому році війни (1916) виносив 5,934,000. Чого не спустошила навіть війна, спустошило 20-літнє большевицьке „мирне будівництво"...

ЗА ЩО АРЕШТУЮТЬ У ПОЛЬЩІ

ЛЬВІВ. — Третього дня Великодніх Свят сільський хор під управою дяка Юрка Бобиняка в селі Солові відспівав на місцевій могилі стрільця, односельчанина Михайла Багрія, який згинув під Львовом у 1919 році, дві пісеньки: „Заквітчали дівчатонька" і „Ой, заросли ті дороги". Кілька днів пізніще прийшла поліція з Курович і арештувала кількох хлопців з Солови разом з дяком Юрком Бобиняком. Хлопців пустили, а Юрка Бобиняка тримають в арешті.

СТРАЙК ПОЛЬСЬКИХ ЖИДІВ.

ВАРШАВА. — Як протест проти погрому, який вчинили поляки на жидах у Берестю Литовськім і в якім розгромлено біля 1,200 жидівських домів та склепів, а поверх 40 осіб ранено, жиди цілої Польщі, в числі трьох міліонів, рішили в понеділок, 24 травня ц. р., перевести страйк, замикаючи на дві години всі свої склепи і заведення та стримуючися на той час від праці. Страйк випав імпозантно і дав іще один доказ, що жиди в Польщі є добре зорґанізовані і вцілості між собою солідаризуються. На цей страйк рішилися жидівські орґанізації після того, як їх делеґація відбула конференцію з польським премієром Славой-Складковським. Ця конференція не задоволила жидів і вони виступили на страйк. Польським жидам морально і матеріяльно помагають жиди американські.

І НА БІГУНІ СТАЛІН.

МОСКВА.—Совєтську полярну експедицію, яка вибралася на північний бігун, щоб там поробити наукові досліди, захопила сніговиця. Голова цеї експедиції, проф. Шмідт, зібравши своїх членів у шатрі, виголосив до них патріотичну промову, а потім переслав до Москви таку радіову депешу: „Тринацять членів нашої експедиції зібралися разом у часі заверюхи, щоб вислухати поздоровлення партії й уряду. Хоч ми перемерзли, то нас обігріли приятельські слова і ласкава опіка великого Сталіна".

ПРОВАЛ БЕЗБОЖНИЦТВА В СОВЄТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

КИЇВ. — Совєтські часописи стверджують, що безбожництво в Україні цілком провалилося. „Вісті" пишуть: „Статистично союзи безбожників існують у 234 районах України, а в дійсності вони ніде не працюють. В харківській области нема обласного комітету, бо його розвалив троцькізм". А „Комуніст" пише: „В михайлово-коцюбинському районі на Чернигівщині цековники пустили чутку, що хто підчас перепису населення запишеться невіруючим, тому на лоб поставлять печатку. У висліді всі записались віруючими". „Вісті" в іншому числі пишуть: „В бахмацькому районі дітвора поголовно колядувала. Показується, що дітвора, що виросла в умовинах совєтського побуту, прекрасно знала українські колядки". Ті самі „Вісті" роблять висновок: „Нема сумніву, що підчас виборів до рад церковники пробуватимуть перевести свої кандидатури. При сьогоднішньому положенні ці спроби матимуть успіх".

ПРИХИЛЬНИКИ ЧЕРВОНОЇ ЕСПАНІЇ ПРО ЦЕ МОВЧАТЬ.

ПАРИЖ.—Як виказало зізнання, зложене одним американцем, підступно затягненим до боротьби за еспанський червоний уряд, у Злучених Державах Америки комуністи і їх прихильники затягають молодих американців як добровольців до військових відділів і потім їх висилають на еспанський фронт. Цей американець, що називається Пол Бурк і походить з Мінеаполіс, Мінн., розказав, що його затягнули комуністи ніби як фахового робітника, щоб в Еспанії поза фронтом заняти те місце, яке мусіли опустити „товариші", що пішли на фронт. Коли одначе він вписався як доброволець, його чимскорше завезли до одного бараку коло Ню Йорку, і там змусили перейти короткий військовий вишкіл. Після того відіслали його й інших у той спосіб затягнених „добровольців" до Еспанії і там післали на фронт. Але він утік, бо, як сказав, „стратив охоту боротися за еспанську демократію".

ЛІҐА НАЦІЙ ЩЕ ЖИЄ.

ЖЕНЕВА. — Рада Ліґи Націй розпочала свою 97 сесію. Представники Анґлії і Франції знов підносили справу усунення з Еспанії чужих добровольців. Представник лівого еспанського уряду заявив, що його уряд готов усунути чужих добровольців, коли те саме зробить ґен. Франко. Деякі політичні круги сподіваються, що Анґлія готова знову вибрати терен Ліґи Націй, щоб на ньому політично ізолювати Італію, як це було в часі етіопського конфлікту.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЖЕРТВЕННІСТЬ НА ПЕРШІМ МІСЦІ

Імя померлого Джана Д. Рокефелера відоме в цілім світі. Давніше говорили про нього як про найбагатшу людину в світі. А тепер пригадують, що він увійшов в американську історію як найбільший організатор нафтового промислу, як основник відомої в цілім світі „Стендард Ойл Компані" та як найвиразніший представник епохи промислового індивідуалізму в Америці. Кажуть далі, що тільки завдяки цьому промисловому індивідулізмові могла вирости в Америці така ґіґантична постать, що зачинала свою карієру від цього, що заробляла $50 в часі трьох місяців, а дійшла до цього, що стала біліонером. Як це сталося, про це треба би писати велику історію. Сам Рокефелер ціле своє життя обстоював те, що він вів бизнес чесно, що не винищував своїх конкурентів нечесними і підступними способами, а вибивався совісною працею і вмінням вести бизнес. Інші, а між ними і робітничі юнії, були іншої думки. І американський найвищий суд теж, бо саме він розвязав у 1911 році Рокефелеровий „Стендард Ойл Трост", пристосовуючи до цеї організації закон, звернений проти тростів, себто проти тих промислових організацій, що їх творено з розмислом на те, щоб концентрувати певні бизнеси в одних руках і тим способом винищувати лекше й успішніше всіх тих, що з тим бизнесом конкурують. Та все те сьогодні забулося. Настали цілком інші часи. Держава має сьогодні цілком іншу контролю над бизнесом, ніж це було в часах, коли Рокефелер був на верху сили. І інше тепер відношення капіталу до робітництва, ніж те, що було в тих давніх часах. Коротко, зайшли такі зміни, що в теперішній епосі годі уявити собі, щоб могло бути місце для нового Джана Д. Рокефелера.

Та якби не було, Джан Д. Рокефелер — це американська індивідуальність, це кусень американської історії. Про нього, як представника промислового індивідуалізму, історія скаже своє остатнє слово. Рокефелер був певний, що вона його не осудить, а навпаки, виправдає. Чи так буде, побачимо. Зате знаємо, що Рокефелер зробив цілком певно багато доброго, коли роздав понад 500 міліонів долярів на ріжні добродійні цілі: наукові, релігійні й гуманітарні. З тих його жертв користали ріжні держави, навіть такі як Китай чи Японія. Не користав з них тільки нарід український, бо як нарід недержавний не має навіть іще й тепер змоги користати з численних фундацій Рокефелера хочби тільки на те, щоб до них міг дістатися хтось з українських учених. Та поминаючи те, мусимо й ми пошанувати імя Рокефелера за те, що він від наймолодших літ аж до смерти держався цеї засади, що без огляду на те, скільки людина не малаб чи не заробляла, вона повинна постійно жертвувати на добрі цілі. За цю добру прикмету шануе сьогодні память Рокефелера ввесь світ і в дні його смерти головно про цю прикмету говорить, пригадуючи, що й цього, щоб жертвувати, треба теж учитись.

О. С.

ХТО ВИНЕН?

Советська преса повна покаянних заяв і декретів влади. В найостатнішім моменті до безконечного числа покутників прилучилась і сама преса, бо показується, що „троцкісти", контрреволюціонери й інші шкідники загніздилися не лише в партії та в державнім апараті, але й у самій большевицькій пресі (за винятком „Правди", яка, як орган Сталіна, лишилася безпомильною).

Кожному нормальному читачеві ця покаянна кампанія насуває неодин запит. Бо справді от на тлі економічнім, наприклад: і в совхозах, і колхозах, і в машинотракторних стаціях, і в управах фабрик і трестів — усюди, на кожнім кроці, як показалося, стрічається повно шкідників і саботажників. Але хтож їх туди напхав? Хіба ці становища обсаджуть вибрами? Таж усіх тих шкідників призначає, по старанним перецідженню, партія або державна бюрократія. Отже хто винен?

Таксамо в партії. Таж сама советська преса стверджує, що демократія внутрпартійна давно вмерла, давно не існує. Стверджує, що замісць неї все рішається згори. Що наставлені згори партійні верховоди рузі рішають, як хочуть. Отже коли серед тих обділених повним довірям найвищої партійної верхівки стрічаються на кожнім кроці „саботажники" і шкідники, то хтож тому винен? Партійна маса, яка їх не вибирала, чи партійна верхівка, яка їх призначала?

Це саме дасться сказати про державний советський апарат. Ані перед советською сталінівською „конституцією", ані по її проголошенні, ані здевністю по тім, як вона вступить у життя, ніхто з советських урядовців не був, не є, ані не буде вибираний на своє становище, лише на нього призначений совнаркомом. Отже хтож знову винен, коли серед тих урядовців пішла повість на саботаж і шкідництво?

Або візьмім недавно розказований і розчищений відділ советської адміністрації, советську охрану, ГПУ. Чиж населення вибирало Ягоду? Чи агентів ГПУ, яка ділає проти населення, наставляє само те населення? Річноторична, що апарат чеки причає, по стислім випробуванні, верхівка партії. Отже коли в нім аж зароїлося від Ягод, то знову: хто тому винен?

Або візьмім царину большевицької літератури і преси. Показується, що і там звила своє кубло контрреволюція і саботажництво, таксамо як у світі советської науки. Показалося, що навіть у советських академіях, університетах і редакціях газет та журналів міцно і твердо сидять самі вороги советської влади, які і сплять, а кмітують над тим, якби ту советську владу підкопати і звалити. Хтож цьому винен? І деж у такім випадку правдиві большевики поховалися, коли в країні нечуваного терору проти інакше думаючих ці останні опанували всі ділянки советського життя, всю советську машинерію: економічну, політичну, поліційну, пресову й літературну?

Ось питання, на які советський підданий напевно не знайде відповіди. Але для людини нормальної таку відповідь не тяжко знайти. Коли советська економіка шванкує; коли в ГПУ сидять шкурники і карієристи і просто каналії; коли в партії нема вже ідейних елементів, а в літературі талантів, то винен ніхто інший, а сам режім нездарний і дурний, і його пан і володар і видима голова: Осип Сталін. Ніхто інший. Бо й справді, коли за все, що доброго (на думку большевиків) не сталося у СССР, треба величати Сталіна, то за все зле требаж його й ганити. Коли недавно ще за кожного „стахановця" величали „ґеніяльного Сталіна", то тепер, коли ті стахановці розбігаються геть, мандруючи від одної фабрики до другої, то за це треба винуватити тогож Сталіна... Коли за кожний зайвий сніп, зібраний у якійсь Піпідувці, славили імя Сталіна, то він жеж є відповідальний за неврожай... Коли Сталіна хвалили за вмілий монтаж „славного меча диктатури" ГПУ, то тепер, коли в тій установі, як показалося, сидять самі каналії, то і в цім треба винуватити тогож Сталіна... Того вимагає льоґіка. І так напевно зачне незабаром думати і советський підданий...

Покаянна кампанія, яку занав Сталін, або на його приказ советська преса, це кий з двома кінцями. Сталін гадає дати населенню офірного козла, свого роду виборчу ковбасу, в постаті розшифрованих шкідників. Але людність все таки памятає, хто тих шкідників їй на нещастя наставив. Памятає теж, що ті шкідники це „найкращі" в зненавидженім режімі і що за їх „геройства" повністю має відповідати самий цей режім і його голова, Осип Сталін.

Остання покаянна кампанія в СССР готова боком вилізти її ініціяторам.

ОДИНИЦЯ Й НАЦІЯ

Ціле 19-те століття є добою відродження всіх державних, але відсталих, а перш усього, всіх т. зв. недержавних народів. Та одночасно є воно добою лібералізму. Національна ідея, котра лягла в основу національного відродження народів Европи, виходить зі заложення, що одиниця сама про себе є ніщо, а всім є нація, тобто людська громада, що живе на одній области, говорить одною мовою, спаяна звязками крови, історичною традицією, сучасною й майбутньою долею, звичайно теж релігією, культурою й ін. Лібералізм є дитиною французької революції. Він має на увазі тільки інтереси й права одиниці. Не признає він жадній ідеї і жадному колективові — релігійному, становому, клясовому, або національному — суверенного права над одиницею. Навпаки. Кожен з них має підпорядковуватися правам і інтересам одиниці. Гасло французької революції про вільність, рівність і братерство є найяскравішим сформулуванням засади лібералізму. З неї бере свій початок парляментаризм, котрий законодатну й виконну владу в державі передає в руки „голосуючих", себто одиниць, що виборчою карткою свою „суверенну владу" переносять на вибранців. Сюди належать теж всі інші т. зв. демократичні права в ділянці законопорядку, господарства, соціяльного положення й інших.

До самої війни всім здавалося, що між ідеєю національною й лібералізмом нема жадних суперечностей. А ще й сьогодні в т. зв. демократичних державах Західної Европи, в першу чергу у Франції й Англії, загально є принята думка, що життя народів може бути оперте одночасно на обох тих засадах. Ніхто не заперечить, що без уваги на всі недостачі й хиби, присущі кожній людській установі — французький і англійський парляментаризм, лібералізм і демократія — цілком добре функціонують, а що найважніше: підняли свої народи на недосяжні вершини розвитку, могутности і багатства. Англійський парляментаризм, котрий з клясичним висловом може все, за вимком хіба того, що не може перемінити жінки в мужчину, — котрий наскрізь є просякнутий пошаною для незвищальних прав одиниці, цілком, як знаємо, не затомізував англійського громадянства, а навпаки: витворив у нім найвищий тип патріотичного почування, що **добровільно** вміє дати з себе **все**, чого тільки вищий інтерес нації в даний мент від одиниці вимагає. Герої Кіплінга всі виховані з такої тілодушевної криці. Такими одиницями поширили Англія свої імперіяльні володіння на всі кінці земського глибу.

Отже в чому річ? Справа не є така проста, якби на перший погляд видавалося. Італійський фашизм і німецький націонал-соціялізм, котрі одиницю цілком нівелюють і безоглядно та безапеляційно підчинюють її інтересам загалу, вищим інтересам нації — цілком не є суперечні з англійською чи французькою демократією та парляментаризмом, котрих вони не визнають і які вважають старим, заржавілим дрантям, ладним піти хіба на перетоплення в горнилі вкупі з іншим поломаним ідейним заліззям. Одні й другі устрої є добрі й кожен з них є вправданий середовищем, в якім діє те, з якого виріс. Балакаючи про німецький та італійський націоналізм, ми робимо ось яку величезну помилку: ми забуваємо про **минуле** цих народів й про минуле Франції й Англії. Ми забуваємо про те, що Німеччина й Італія тільки сьогодні переживають процес консолідації й обєднання, які Франція й Англія давно мають за собою. Те, що сьогодня робить Мусоліні в Італії — давно у Франції доконав Людвик XI., XIV. і Наполеон. А те, що робить Гітлер у Німеччині — давно в Англії доконав Генрик VIII. і Кромвель. Натурально: відповідно до умовин і до часу. Але фактом є, що ні Італія, ні Німеччина не увлялися з себе до останніх часів чогось одноцілого й одновартісного, як французьке чи англійське громадянство. Вони щойно тепер доганяють у розвитку за старими націями: французькою й англійською й тому мусять уживати таких „неделікатних" метод, яких своєго часу не цуралися згадані великі виховники знад Секвани й знад Темізи у відношенню до власного громадянства.

Тому помилкою є прикладати якесь абсолютне мірило при оцінці устроїв фашистівського чи демократичного. Один і другий є виправданий, поскільки кожен з них правильно й з користю функціонує для добра й всебічного розвитку своєї нації. Кожен з них виріс із власного питомого підложжя й був би не тільки анахронізмом, але й прокрустовим ліжком, колиб його хто живцем переніс з одної на другу націю. Іншими словами: Кожна нація мусить сама собі створити власний, їй питомий й корисний устрій, що відповідав би її потребам, її положенню, станові розвитку й завдання. Вона не тільки може, але й мусить користуватися притому конкретними ідеями, що є в даний мент панівні в світі. Та це користування ні глядає на користування цегли при будові. Можна з неї поставити сильну і міцну хату, а й зробити купу румовища.

Отже як? Чи є суперечність між інтересами загалу й індивідуальними? Не зважаючи на крик, котрий біля цеї проблеми загалу гуде, по суті такої суперечности нема. Схопивши цупко в руки вказівки національного проводу, Мусоліні й Гітлер — піднімають сили своїх народів до неймовірної потенції. Коли вони або їх наслідники цю ролю виконають і коли обі нації будуть сильно сидіти в сідлі, напевно прийде мент відпруження й т. зв. права одиниці, а з ними демократія відживе наново. Але покищо інакше, як є, бути не може. І це всі прекрасно розуміють. Одні свідомо, другі несвідомо. Одні з ентузіязмом й містичним захопленням, другі — поневолі, взяті в крипи залізної дисципліни, чуючи над собою... лікторські палки. — („Новий Час").

Павло Лисяк.

МОРД У КОЗОВІ.

На гімназійного абсольвента, Герша Фріда, в хвилині, коли він входив до свого мешкання в Козові, пов. Бережани, напали два замасковані напасники й сильно покопали та потовкли по всьому тілі. Зараз по випадку змасакрованого Фріда відвезли до лічниці до Бережан, але по дорозі він помер. Причина вбивства — неустійнена. Фрід займався приватними лекціями. Як сіоніст, Фрід брав участь у ріжних місцевих жидівських орґанізаціях.

ЗАМАХ НА ПРОПАГАТОРА „ПОЛЬСЬКО-РУСЬКОГО СПІВЖИТТЯ".

Краківський „І. К. Ц." пише під цим наголовком: Солтис села Сільця, ковельського повіту, Наум Смольний зорганізував у цьому селі Просвітянську Хату Волинського Українського Обєднання та поширював ідею польсько-руського співжиття. Місцева ячейка КПЗУ рішила солтиса за його діяльність замордувати. До виконання присуду призначили Петра Могилу, члена районного комітету КПЗУ в Сільці. Одної днини, коли солтис працював у полі, впав нагло з укриття карабіновий стріл, що зранив легко Смольного. Слідство устійнило, що стріляв Петро Могила. Тепер станув Могила перед луцьким окружним судом, підчас виїздної сесії в Ковлі, де засудили його на 8 літ вязниці.

Юрій Ляндав.

ДОЛЯ БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ СОБАКИ

— Тубо!

По лиці собаки пробігають дрожі.

— Тубо-о — тупає господар на собаку. — Держишся правила?

Він піднімає палець, гіпнотизує ним собаку та з перервами команлує:

— Аз! . . . Буки! . . . Віди! . . . Глагол! . . . Добро! . . . Єсть!

Собака проковтує цукорок.

— Бачите? — значуче звертається до співрозмовця.

Він вдоволено качає між пальцями вузликом шкірки та впускає його в кишеню заялозеної блюзи.

Витягає знову палець і випускає залізничий білет.

— До Кашина? — питається співрозмовець.

— До Кашина.

Співрозмовець схиляється і підіймає білет.

— Тьфу! — плює він із пересердя — ніготь заскалив . . . Держи! — коротко каже він до собаки, що вже знову заволділа над ходою.

Собака бере білет у зуби.

— З усім так, — висисаючи палець, говорить про собаку. — Не то що приказ, а всякий фальш у людському голосі відчує.

Він витирає палець папером.

— Вчора жінки питаюся (я вдруге жонатий): „Куди, — повідаю — ти вчора в третій годині бігала?" А вона: „Дзяв, дзяв!" себто Кутя. „За нафтою — каже — бігала". „За нафтою?" питаюся. А вона знову: „Дзяв, дзяв!" Довідався я, вона не за нафтою, а за фізкультурником бігала. Там у нас піонірський табор стоїть, так при ньому фізкультурники. Здоровий такий парубіка.

Власник собаки вдумчиво дивиться на свої полотняні черевики.

— Ну, когож, думаю із них бити? Жінки, думаю сьогодні торкнути не вільно. Фізкультурника? Та він сам тобі з перевиконанням плину боки намне. А я всетаки не стерпів: як бухну його ногою під ребро . . .

— Когож? — питається співрозмовець. — Фізкультурника?

— Ні, пса. Так тобі! — кажу. — Не підсувайся . . . Памятаєш, не бійся? . . . Шалапут, драбуга!

Собака віддихає і шкрябається ногою, одначе не випускає білета з зубів.

— Ось який пес, — знову загортаючи ковбасу, повідає господар. — Без азбуки кусника не важиться зжерти . . . Аз . . . буки . . . віди . . . глагол . . . добро . . .

— Єсть! — несподівано скрикнув співрозмовець.

— Гам! . . . — собака, не подумавши проковтує білет.

Власник собаки ахнув.

Собака здогадується, що допустилася чогось недозволеного, відскочила та пристанула в дверях при виході на перон.

— Стій! — нелюдськими голосом кричить власник. — Стій! Віддай! шельмо! . . .

Він тупає ногою, наче сподівається, що стрясенні помосту присилує білет вискочити з собаки.

Собака кидається геть.

— Держи!! — дико верещить господар.

Він вискочив із дверей та мало не перевернув начальника стації, який ледви вспів скрикнути:

— Ти що?! З глуздів ізсунувся, чи що?

— „З глуздів ізсунувся" . . . Білет мені втік! — кидає йому на бігу власник і гонить далі за собакою. Його співрозмовець уважно поглядає на ковбасу, що її власник згубив із поспіху, а пояснивши собі її як безвласницьку, впускає її в кишеню від штанів.

До стації підїздив поїзд.

(Із большевицького гумористичного журналу „Крокодиль".)

(Кінець).

— Пане Карпелес, коли ви вже нам не заплатили за минулорічний транспорт вина, то бодай зверніть нам порожні фляшки.

— Прошу дуже, а скільки дістану за кожну фляшку?

Поліцай (до нотованого вломника, що вийшов із камениці з валізкою): Станути! Що там несете в цій валізі?

Злодій: Пане поліцай, слово чести, я сам ще не знаю, що в ній є.

— Тето, замкни очі, — каже малий Петрусь до тітки, що прийшла в гостину.

— Та навіщо, мій дитинко?

— Бо татко казав, що ми дістанемо авто, як тета замкне очі.

Нещастя.

Петрусь виняв дідусеві скла з окулярів. Дідусь бере окуляри і закладає, бо не знає, що в них нема скла.

— Ради Бога! то я вже осліп! — викрикнув дідусь, та зараз подумав собі, що певно забув вичистити їх. Пробує, а за хвилину скрикає переляканий:

— Боженьку, то я вже втратив і чуття в пальцях!

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ЩЕ СЯ ТОЙ НЕ ВРОДИВ...

Між листами до редакції місячника „Есквайер", поміщеними в зошиті за листопад минулого року, був замітний лист, котрого автор сказав редакції „Есквайера", менше-більше таке:

„Я прочитав у Вашій ґазеті оголошення місячника „Скрибнер'с Мегезин". Я пішов і купив собі примірник цього місячника й переконався, що він мені дуже подобається. І від нині я буду купувати замісць Вашого "магазину" магазин Скрибнера, на чому я ще заощаджу собі 25 центів". За цим іде імя і повна адреса дописувача.

„Есквайер" подав цей лист в цілості, наче на те, щоб нам усім сказати, що й навіть між найкраще редаґованими американськими місячниками ще ся такий не вродив, щоби всім догодив.

САМІ ПРО СЕБЕ.

Цей лист невдоволеного читача видрукував „Есквайер" у цілості в своїм департаменті кореспонденції читачів, званому „Савнд енд Фюрі", себто щось неначе: Гук і Лють.

Цей лист потім передрукував місячник Скрибнера, запевняючи притому, що він подасть у цілості кожний лист до своєї редакції, який скаже йому таку саму неприємну річ, яку читач „Есквайера" подав тій редакції.

З тону цеї заяви видно, що місячник Скрибнера зовсім не думав сказати своїм читачам: „Ага, бачите, таки наш місячник кращий, ніж місячник нашого сусіда!" Просто сказав: „Вони певно й за нас не говорять краще, як за тамтих. Тому краще говорім отверто, що про нас люди кажуть!"

ЯК ПОДОБАТИСЯ ПУБЛИЦІ.

У цьому поступку редакторів двох великих американських місячників є невисказане, мовчазливе признання, що вони з усякою певністю ще не знають, як подобатися всім людям.

Тимчасом анґлійський письменник і театральний критик Сейнт Джан Ервін каже в одній своїй критиці: „Я припускаю, що найбільш розповсюдненою гордістю є думка кожного чоловіка, що він знає, чого публика хоче".

Справді треба бути винятковим чоловіком, щоб не піддатися цій загально поширеній гордості, що я, мовляв, знаю, чого публика хоче.

ЯК ЦЕ МОЖНА ЗНАТИ?

Для Сейнт Джана Ервіна нема найменшого сумніву, що думати про себе, що, мовляв, я знаю, чого публика хоче, є найпустійою гордістю в світі.

Каже він: Як може хтонебудь у світі знати, чого публика хоче, коли сама публика не знає, чого вона хоче?

Каже він, що аж тоді, як публика щось дістане, вона знає, чого вона хоче. І то тоді не все: і тоді вона нераз знає лише те, що вона не хоче того, що їй подали.

6,000 БОРІД НА ГОРІ АТОС.

Під таким наголовком вийшла в Англії книжка про життя черців у монастирі на горі Атос у Греції, котрий, як звісно, відіграв велику ролю в історії релігії й літератури в Україні.

Англійський критик Роджер Марвел, поручаючи цю книжку читачам лондонського місячника „Ню Стейтсмен енд Нейшен", подав до своєї критики:

„Автор уперто силябізує („спелує") слово "idiorrhythmic" через два "d" і через одно "r", відступаючи від правила, справді подиву гідне в книжці, виданій таким визначним видавцем".

Значить, і добрим авторам і коректором найбільших видавців трапляється „спелувати" зле слова.

НЕ ПРОПАДАЄ.

У своїй книжці під заголовком „На похвалу лінивству", відомий англійський публіцист Бертранд Росел, розглядаючи явище націоналізму, зовсім несподівано говорить про „видовище, як поляки мордують українців".

Така пригадка у книжці відомого письменника замітна.

Принаймні показує на те, що пропаґанда, котру українці роблять за свою справу, не пропадає без сліду.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ЙОНҐСТАВН, О.

Будуть виставлені українські вироби.

Під проводом „Інтернешел Інститют" влаштовано заходами Українського Жіночого Клюбу в Йонґставні, Огайо, виставу українського народнього мистецтва. Таке проголосила управа „Інтернешел Інститют" у Йонґставні, О., зазначуючи, що ця вистава триватиме два місяці: травень і червень. Вступ на виставу є вільний. Виставлювані будуть головно твори народнього мистецтва, які зібрала пані Марія Скубова з Ню Йорку. Місце вистави: Butler Art Gallery on Wick Avenue.

ГЕЙ, СПІВАЙТЕ ПІСНІ!

Гей, співайте пісні,
Браття милі мої,
Лиш веселі, завзяті, бадьорі,
Хай лунають вони,
Як небесні громи,
Бо ми серцем, душею здорові.

Гей, співайте пісні,
Хоч в кайданах в тюрмі,
Нехай голос несеться по світі,
Нехай знає наш враг,
Як москаль так і лях,
Що Вкраїни завзяті ми діти!

Гей, співайте пісні
Про щасливі лиш дні,
Нехай ворог лютує, казиться,
Що хоч гнобить він нас
Що хвилиня развраз,
Однак голос наш пісні несеться.

Гей, співайте пісні,
Браття милі мої,
Час до бою найвищий ставати,
За свій край і народ
Не лякатись пригод,
А життя в кожну хвилю віддати!

Микола Горішний.

СПОРІДНЕННЯ МОВ

Щоби писати про споріднення мов, треба би написати про це цілу книжку. Попробуймо сказати тут бодай дещо найважніше про споріднення мов.

Старинні народи не цікавилися тим зовсім. Середньовічні часи і пізніші пояснювали цю справу на основі Біблії. А саме, що перші люди говорили по гебрайськи, а пізніша мовна ріжнонітність повстала щойно наслідком „помішання мов" під вежею Вавилонською. Себто всі мови попросту вважали попсованою та поперекручуваною гебрайською мовою. Книжки, що доказували правдивість тієї теорії, появлялися ще у 18 столітті.

До основної зміни причинилися взаємини з Індією та стріча із санскритом, себто староіндійською мовою, якою в буденному житті вже ніхто не говорить сьогодні в Індії більше як дві тисячі літ. Та ця мова й сьогодні живе в Індії як релігійна мова, подібно як латинська мова у католицьких країнах. Вже в 16 столітті звернули увагу на цікаву схожість деяких санскритських слів із італійськими, та основніше занялися цією староіндійською мовою щойно в першій половині 19 століття.

Ця схожість санскриту не лише з грецькою та латинською мовою (та романськими потомками латини), але теж із ґерманськими, словянськими, кельтійськими, литовською й іншими, дала спонуку старанно порівнювати ті мови. Висліддом тих праць було, що ствердили без сумніву, що всі згадані мови, а крім них іще перська, вірменська, албанська й інші, що давно вимерли „безпотомно" — походять від одного спільного предка, так менше більше (одначе лише менше більше) як пес, вовк і лис походять від якогось прапса. Того прапредка вдалося трохи навіть відтворити, самособою лише в загальних зарисах.

Коли вже ствердили існування „родини", треба було її якось назвати. Розуміється, що в гру входила лише якась штучна нова назва, бо як наші прапредки звали свою „прамову", того зовсім не знаємо. Найбільше принялася назва „індоевропейські мови", що оправдане настільки, що родина ця займає з одного боку більшу частину Індії, з другого боку переважну частину Европи, а також землі між Індією та Европою (Іран, Вірменія, частина Кавказу).

Вістки про споріднення індоевропейських мов передісталися до широкого загалу, та нераз переміниліся „подорозі" в гарні, одначе неправдиві леґенди. Часто можна не лише почути, (але навіть і прочитати (і то в науковій статті), що словянські, ґерманські й інші мови, а головно литовська походять від санскритської або навіть, що Індія це колиска европейських народів. Тимчасом воно зовсім інакше: предки індійців напевно прийшли до Індії з заходу. В Европі живе лищ один нарід, що напевно прийшов з Індії та говорить мовою, що напевно походить від староіндійської. Це цигани, **одинокі в Европі справжні арійці.** Багато подібного із санскритом має старогрецька мова, вже вимерла. Із живих мов найменше від санскриту віддалилася литовська мова, та й наші словянські (отже й українська) заховали ще багато слідів санскриту.

На індоевропейській ґрупі навчилися перші мовознавці досліджувати мовні споріднення взагалі і так витворили способи „порівняльної граматики". Коли ствердили одну „родину" мов, то вже не тяжко було ствердити в крузі тієї родини такі ґрупи як словянська, кельтійська, індо-іранська (арійська) і т. д., бож що словянські мови взаємно споріднені, це розуміли давно перед „відкриттям" санскриту.

Та крім дослідування відносин внутрі індоевропейської ґрупи треба було пізнати теж інші мови світа та дослідити, чи й вони не дадуться якось уґрупувати. Виявилося, що з півдня сусідує з нами велика ґрупа, названа сьогодні **семітсько-хамітською**, до якої попри „семітські" мови (арабську, амгарійську, арамейську, вимерлу та сьогодні воскрешувану гебрайську) належать усі діялекти північної Африки. В Европі живуть народи, що говорять мовами угро-фінськими (мадярська, фінська, естонська й інші), є також мови, що належать до турко-татарської ґрупи (в Галичині караїми).

Ствердити взаємини тих великих родин дуже тяжко. Без сумніву семітські мови нам ближчі, ніж наприклад мова бушменів, та понад це знаємо дуже мало.

Ба, не можемо навіть сказати зовсім напевно, що всі людські мови мають спільного предка. Одні вчені доказують, що воно так; інші думають, що ріжні людські племена, живучи у великій віддалі одні від одних, витворили собі незалежно системи звукових знаків. Це факти такі дуже давні, що щоби рішити цей спір, треба підіждати ще довго, а може й ніколи того не дізнаємося.

— Тату, що то значить: „Недискретні питання?"

— Це, сину, такі питання, на які не можна відповісти.

— То наш професор задає багато недискретних питань.

Чоловік: Чи чуєш, як ріка шумить меляхолійно?

Жінка: Добре, що ти мені пригадав: завтра буде прання.

У суді.

— Тричі в одному тижні ви вломлювалися до того самого склепу?

— Бо я, прошу пана судді, вкрав там сукно для моєї жінки, та мусів тричі вимінювати його!

— Слухай, Перелущак, ти вже стільки літ служиш на почті та все без печатки на листах! Чи тобі це не сприкрилося?

— Деж там! Таж я щодня вибиваю іншу дату!

ПИТАННЯ І ВІДПОВІДИ

Питання: Мій батько стратив американське горожанство через довге перебування за границею. Я і моя мати стали горожанами після батькової натуралізації. Чи тепер наше горожанство важне?

Відповідь: Були ріжні рішення в таких випадках. Декотрі суди є того враження, що уневажнення горожанства відноситься теж до жінки та дітей, а інші суди є противної думки. Ви повинні віднестися з тою справою до натуралізаційного бюра у своїй окрузі. Коли ваше горожанство теж уневажнене, ви можете окремо натуралізуватися.

Питання: Мені відкинули петицію на горожанство тому, що один з моїх свідків через помилку зізнав, що знає мене тільки чотири роки, замісць пять років. Чи можу його заступити іншим свідком?

Відповідь: Це вказує, якою важною є справа вибору натуралізаційних свідків. Найвищий суд видав рішення, що горожанство повинно бути уневажнене, якщо одержане на фальшивих зізнаннях зі сторони свідків. Тепер запізно свідка змінювати. Вам треба вносити петицію. Уважайте на вибір свідків, котрі мусять зізнавати про ваш характер та замешкання у Злучених Державах.

Питання: Мешкаю в Злучених Державах від 1906 року, ввесь час у цій самій місцевості, одначе я ще не робив старань про горожанство з тої причини, що не памятаю назви корабля, на котрім я приїхав. Два роки тому я плянував виїхати за границю, але не міг через те саме одержати дозволу на поворот. Мені порадили леґалізувати мій тутешній побут, але з огляду на те, що мешкаю задалеко від іміграційного бюра, не маю змоги перейти всі потрібні формальності.

Відповідь: Тому, що ви приїхали перед 29 червня 1906 року, можете дістати горожанство без подавання назви корабля, на котрім ви приїхали до Злучених Держав, бо у вашім випадку не вимагається посвідки приїзду. Такі документи, як заяви праці, метрика вінчання, уродження дітей, асекураційні грамоти, стара банкова книжечка, тощо, а в додатку зізнання двох американських горожан, звичайно вистарчають як доказ приїзду чужинця перед 29 червня 1906 року. Дуже можливо, що такі документи були би вистарчили на одержання посвідки на поворотний приїзд до Злучених Держав.

Питання: Я є один з тисяч чужинців, що приїхали нелегально в часі між 3 червня 1921 і 1 липня 1924 року. Ми не підлягаємо депортації, але не маємо права набути американське горожанство. Чи є які вигляди, що новий конґрес ухвалить відповідні закони на нашу користь?

Відповідь: Такий закон, щоби дозволяв на леґалізацію чужинців, котрі приїхали нелегально між 3 червня 1921 року і 1 липня 1924 року, був пропонований та піддержуваний довгими роками Департаментом Праці та Конґресовим Комітетом. Ті справи були теж порушені у закопроекті, предложенім законодавцем Керою, однак останній конґрес не ухвалив його. Без сумніву, що старання будуть відновлені у новім конґресі, котрий почав свої наради 3 січня 1937 року. Покищо є неможливо передбачити, як скоро згадана справа буде порушена і який прибере оборот.

Питання: Чи це правда, що чужинець, який одержує допомогу, не може стати американським горожанином?

Відповідь: Це неправда. Чужинці, котрі з причини безробіття змушені приймати публичну допомогу або працювати на допомогових роботах, є управлені до натуралізації. Противне рішення в тому напрямку було видане останнього літа федеральним судом у Луізіяні, але було скасоване на домагання ріжних організацій, між іншими й Чужомовного Інформаційного Бюра, після внесення відклику.

Питання: Я є натуралізованою горожанкою Злучених Держав. Три місяці тому я одружилася з чужинцем у цьому краю. Чи наше подружжя та моє горожанство дасть моєму мужеві яку полекшу підчас його старань про натуралізацію?

Відповідь: Ваш муж може внести петицію на горожанство, однак якщо може доказати, що постійно перебуває у Злучених Державах три роки. Йому не треба вибирати перших паперів, одначе мусить переходити звичайні екзамінації та допити в натуралізаційнім суді, враз з двома свідками.

ФЛІС.

АМЕРИКАНСЬКА ГОТОВІСТЬ ДО ПОДРУЖЖЯ.

Із Ніци повідомляють, що там давно вже не було такого напливу туристів, як тепер.

Правда, туристи теж не такі, як колись — леґендарні, які силоміць намагались позбутися долярів, фунтів і рублів. Теперішні гості скромніші. Та два-три роки тому й таких не було. Тому власники гостинниць і пансіонів не мають чого носом крутити.

Наплив гостей пояснюють одні новими законами праці, другі конюнктурою, а ще інші девальвацією франка і близьким речинцем світової виставки.

Підчас латинських Великодніх Свят не було в Ніці ні одної вільної кімнати, ні одної гостинниці...

У звязку з цим переповненням трапилась така подія:

Серед ночі, втомившись від мандрівки по готелях за вільною кімнатою, добився якийсь американець із клунками до останнього готелику на кінці міста.

Господар здвигнув раменами.

— Пождіть до завтра! Можливо, що якась кімната буде вільна. Але тепер усі заняті. Двох гостей помістив я в лазничках, одного в коморі. Не можу вам хіба дати кімнати своєї доньки — розумієте самі...

Американець хвилину подумав.

— А вона сама одна?

— Очевидно... Вона має шіснацять літ.

— Візьміть мої клунки і пішліть по пастора. Яке число кімнати? Я женюся з вашою донькою.

ГАРЯЧКА — СПАСЕНИМ ЛІКОМ.

Багато лікарів вважає зріст температури організму, т. зв. гарячку, за прояв додатній для хорого орґанізму. На їх думку, гарячка є проявом самооборони людського орґанізму проти того чинника, що викликує недугу (нпр. бактерії). Є в тім погляді багато слушности, одначе і правдою є, що висока гарячка, що триває довго, виснажує орґанізм і викликує хоробливі зміни, подібні до зварення, у таких ніжних орґанах тіла, як серце, печінка, нирки, селезінка.

Одначе є недуги, для яких гарячка показалась спасенним ліком. Ось нпр. славний віденський невролог, проф. Ваґнер-Яверґ, почав лікувати гарячкою одну з найважніших недуг, т. зв. поступовий параліж, умові недуги, що може повстали в деяких людей кільканацять літ по сифілісі. Викликують її зараски сифілісу, т. зв. спірохети. Вони виглядають під мікроскопом як рухливі коркотягові шрубки. Згаданий професор защіплював хорим на поступовий параліж зараски малярії; при цій недузі виступає, як відомо, дуже висока гарячка, від чого її звуть „пропасницею", „лихоманкою". Та висока гарячка ділає вбивчо на ніжні, вражливі спірохети сифілісу, вони гинуть, їх отрійлива їдь розпадається, а хорий вертається з божевілля до повного здоровля. Сьогодні його метода принялася в цілім світі і є справжнім добродійством недужих.

Крім поступового паралїжу лікують ще тепер гарячкою запалення суглобів, тощо.

Щоб улекшити лікування хорих на гарячку, в Америці винайшли тепер спеціяльні апарати, що дають змогу лікареві довільно реґулювати температуру хорого. Апарат має таблицю, на якій стрілка вказує гарячку. Лікар наставляє вказівку на яку потрібну риску (37.5°, 38°, 40°), а апарат зараз дає бажану температуру.

Василь Ткачук.

ДІТОЧА ЗЕМЛЯ

I.

Хатина — червива голубінка; носом землю рила, ніби копнена взад багацькими, ніби штовхнена в бік. — Не кирпиь селові фамілію!

А село — будинки мальовані, роги кантовані.

Село — кукла — зозулька сиза.

— — — — — — — —

Петрик і Павлик жували кулачки до крови, до кости. Найстарший темні, як земля, очі вдивив на образ: „Ісус на хресті", — сам подобав на Христа. Худий, високий. Вихудів, а їсти? — Дасть Біг!

— Божечку світенький! Може за предків покута, ба, чи не за криву присєгу?

Марко бунтівник:

— Гай-гай! Не так гріше!... А, канони... шибениці... цек осина лихо!... Але, Параско, збираймоси!

— Та в котру?

— Не питай...

— В мняца й сина... а діти?

— То позатикай їм роти!

Замовкла, мов пень. Дивилась, гей вівця.

— Параско, дай кожух!

... Пішов стежкою, що вилась помежи хати, наче змія...

II.

— Нене, кулешки.

— Моні, хочу моні.

Сіда.

— Не плач, Павлику, я куплю тобі коника, возик, ти собі седеш на пептиного й коп-коп! — будеш вояк, що ий де-де!

Бавила Петрика:

— А тобі чобітки парубоцькі, пасовані справлю. Підеш до церковці, то муть звиратися, чудуватися та випитуватися: — А це чий варе' такий штрамака?

— Ненько, ліпше купіть хлібця.

... Посіданими долонями гладила по голівках — це корм. Теплими вустами всисалися в чоло — це напиток.

... Дала би грудей та вже розуміють, та бо стид.

III.

На небі чорна пляма. На Марковому обличчі червона. Під пахою бохонець разового, в пазусі будз сира.

Поточувався. Потокнувся на приколідь:

— Най ті Біг пібе! — аж гикнув.

... Хотів пройти повз ниву, аби не глипнути. Навіть не дивився на неї. Та як минув межу та поступив на чужий грунт, то під ноги ніби вуж усадився.

Став. Наче вбита остреа стояв.

Говорив прощу:

— Озме тебе до обріхтунку Лесьо Голубка. Вже й могорич запили-м. Завдаток прибив і буваай здорова, я піду до Пацикова. Хе-хе-хе!... Лесьові меш статкувати, бо вігрясує кіньми, вітовче валками, тай вігноїт — єму корищиси! Ой, докорищси!... Він має з ким, тай з чим... А ти нам, єк вдомиш, то петь ротів, єк прискілаєси, а ти дивиси, а то й пощіку нема... Нивко! Зазульо! Не думай, що я маркірант або марнотравник, бо непотрафілабис. Діти голову довбут' — їсти та їсти!...

Над селом міцний багровий стовбур хмар.

Над нивою птиці.

З переліскв шепіт листків ніби суд творили. Марка винували: — А, де-ж діточу землю запропащували!...

IV.

Разовий і будз поклав, щоб найдалися.

— Їжте й вочкурі попускайте!

Сеничками перхли. (Животинки росли, як пампушки). Зубки гей мишачі теребили — хрупали.

— Марку, дес так обсадивси?

Мовчав. Очі плавали, як дві баньці на воді.

— Дес обжерси, пяного?

— Замкни пащеку!... Напивси за віно, за діточе віно! Не хотіли терпіти — мают.

— Ой, вороже! Щос накоїв!?

Хлопчики — німі стовпчики.

Хлопчики — сироти.

— Підемо, опришку, з торбами, але мем Бога просити, абис ліпшов дорогов не пішов-с. Вклонимося Матці Божій, аби тебе із світа зґладила, аби не обертавси між газдами. Будемо молити тучі, грому на тебе; будемо повіть, вогонь на тебе зсилати. За землицу голови ложе, а ти пускаєш, єк піре з рук?...

Схопився, як буря:

— Де тот дручок!?

— Діти, спасайтеси!

— Йой-йой!

— Ой-ой-йой! Гв...а-а!...

Ніч темна прожерала верески.

... Марко й тінь на стіні й павук під стелею. Перевернувся на лаві горілиць.

Під сволоком муха дзиньчала, Марко теж:

Добрий вечір дівчета,
Цюм-ця-ра, цюрочка,
Вас є штири, а я сам,
Куку!
Вас є штири, а я сам,
Цюм-ця-ра, цюрочка,
Єк я собі раду дам,
Куку!..."

Горілка бушувала кров. Марко — парубок, моцак.

Марко — сокіл бистрий.

V.

Зранку на ниві сортувала Марчиха:

— Ти, Васильку, з сокиров у тім кінці стій і пильнуй, а єк наблизитси, то лиш геп! — у плечі.

— А ти Павлику, й ти, Петрику, єк вони прийдут, то кричіт. Ґвалтуйте, людий скликайте.

Ниви перешіптувалися, межі переговорювали, що Парасці лиш штанів і капелюха бракує. Так, щей й топірця в руки!

— Діти солодкі! Землицу тра' сокотити, аби не збутиси, єк жид єрмурки. Тра' її держетиси, бо чого иншого ймемоси?... Тра' свого пилнувати, зубами у руками держети!

... Море зеленої травички. (Сонце скакало в неї й зганяло „берегульки" пташки — мабуть, щоб хто не позбиткував...) Пташенята злітали й ніби з радости перецілювувалися.

... Марко в бавках. Глипнув, немов кіт. Дивоанне! За голову. Ймився.

— Жінко, діти! А д'хати!

— Діти, не говоріт до него. То ваш воріг каменний, лютий, то кальвін! Хрестітси — він гірший того, що в бані! А підростете, плюйте на него! Обминайте, єк варіята!...

— Став на межу:

— Параско-о! Васильку! Павлик-у-у! Петруньо-ю! Я відніс завдаток, успокійтеся! Пайочка ваша!

Параска полетіла до Марка ластівкою:

— Марчику солоденький! Чоловічку пишний!...

IV.

У лісі ніч. В суходолах чорно. У вікнах зацвіли червоні маки.

На село затяглася сіра поволока.

... Марко з Марчихою по заді, діти йшли суглоком.

Розговорились, як на празнику, як говорить легінь з любкою.

— ... Були би про нас селами говорили, казети писали, що жінка з дитисками чоловіка пошкалювала. Ой були би...

Заходили до хати, а темні тіни коливалися.

Ніч отворила чорні очі. Та буде ясно, он місяць висунув срібний ріжок...

КОМІТЕТ БУДОВИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНЬОГО ДОМУ НА ЗАХІДНІЙ СТОРОНІ МІСТА ДІТРОЙТ

приготовляє

ВЕЛИКЕ НАРОДНЄ СВЯТО

ЗРУШЕННЯ ЗЕМЛІ ПІД БУДОВУ ЗГАДАНОГО НАРОДНЬОГО ДОМУ

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 30-ГО ТРАВНЯ (MAY) 1937 РОКУ

Свято розпічнеться точно в годині 1-шій пополудні на площі при Мартін і Мішіґен улицях.

Комітет Будови запрошує на це свято ввесь український загал міста Дітройт і околиці, як рівнож всі національні організації, клюби і парохії до численної участи.

Шановні Громадяни! Всі як один приходіть та причиніться своєю лептою до народнього діла. По святі буде **ВЕЛИКИЙ БЕНКЕТ**, котрий приготовляє для нас **Відділ У. Н. Союзу Клюб ім. Мазепи**, котрий відбудеться **при Шифер і Мішіґен в Дірборн, Міш.** Вразі дощу церемонія відбудеться на бенкеті. — **Комітет Будови Нар. Дому.** 120-1

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

В память по пок. М. Зазуляку.

Підписаний Комітет, що занявся похороном бл. п. Михайла Зазуляка, зарядив збірку між громадянами на покриття коштів похорону.

Збірка та принесла $684.93, а кошти похорону, включаючи кошти поставлення памятника на могилі покійного, виносили $431.58.

Осталу зі збірки суму $253.35, згідно з ухвалою жертводавців з дня 17. лютого б. р., переслано до Обєднання для пересилання її до Музею т-ва ім. М. Лисенка у Львові, ул. Шешкевича 5, на видання музичних творів під назвою фонду Михайла Зазуляка.

Комітет цею дорогою складає подяку всім тим, котрі своїми жертвами причинилися до створення фонду на покриття коштів похорону бл. п. М. Зазуляка, як теж фонду видання музичних творів його імени.

За Комітет: **Яків Корнат**, голова; **Ілля Палкій**, касієр; **Микола Кобзістий**, секретар.

МІМІКРИ.

Назвою мімікри називаємо прикмету звірят, які прибирають колір або вигляд, схожий на окружения, так, що ворогові тяжко віднайти свою добичу. Багато звірят пристосовуються так до окруження. Так, наприклад заяць барвою свого кожуха подібний до бурої барви ріль, на яких живе, і це є для зайця деякою охороною. Та цікавіші є випадки, в яких звірята не лише своєю барвою, але й виглядом (формою) наслідують окруження та прибирають вигляд зовсім інакший, як загалом мають звірята того роду. Відомі нпр. є породи польових сверщків, які виглядають зовсім наче сухі гильки кущів, інші знову зовсім похожі на листок і т. д.

Та ще цікавіші є випадки, коли звірята прибирають вигляд, подібний до окруження, і здається, що ті звірята є свідомі того.

Природник Кемерер запримітив, що в саламандри змінювалася величина жовтих і червоних плям, коли її перенесли з ґрунту темної барви на глиняний ґрунт жовтавої барви. Коли саламандра жила на чорній землі, ставала чорніша, колиж жила на ясній землі, ставала жовтіша. Зміна барви наступала до кількох тижнів.

Та найцікавіше, що так пристосовувалися до окружения лише саламандри, які бачили, на якому ґрунті живуть. Коли саламандру осліпили, вона вже не змінювала барви відповідно до ґрунту. Отже видно, конечне є, щоби саламандра бачила окружения, щоб змінювала барву. Як це діється, чи нерви впливають на око, воно є для нас тайною. Може ця зміна й зовсім незалежна від волі звіряти.

Та подібні явища трапляються і в людей. Відомі є випадки, що гіпнотизер вмовить у гіпнотизованого, що його вжалила оса і ця суґестія вистарчає, щоб тіло загіпнотизованого в даному місці напухло, наче б справді там вжалила оса.

Ще цікавіший випадок мімікри стверднли природники в одної породи мотилів у південній Африці. По латинськи цей мотиль зветься папіліо мероnе. На мотилів цих часто нападають птахи, видно смакують їм. Отже для охорони перед птахами природа наділила тих мотилів такою прикметою, що вони можуть прибирати ще три інші ріжні вигляди та колірн, так, що тоді похожі на зовсім інші породи мотилів. А тих інших мотилів птахи не зачіпають, певно мають для птахів неприємний смак. Цікаве, що папіліо мероnе змінюють звичайний вигляд і стають похожі на інших мотилів, яких птахи не чіпають, лише тоді, коли знайдуться серед інших мотилів. Мішаються з іншими і майже неможливо їх відріжнити від інших. І природники довший час вірили, що це не папіліо мероnе, а впали на слід пі ступу лише припадково. Цікаве, що можуть перемінюватися так лише самиці тих мотилів.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ.

(28)

Моцуючись ось так кілька хвилин, Тарзан нагло всю свою силу звернув в один бік, щоб скрутити карк бикові. Кілька секунд бик опирався силі Тарзана, та вкінці подався й повалився на землю. Ні один родео не зумів би виконати краще цеї роботи, як це зробив Тарзан. Зі всіх сторін посипалися в сторону Тарзана похвали. Та він не розумів їх.

В той спосіб продержав Тарзан бика на землі чергових кілька хвилин, аж поки не зголосився по нього його ваасник. Тепер до товариства підійшов схвильований о. Дормунд, який якраз повернувся зі своєї споввдної місії, на яку був сгровадив його плаченний хлопчисько. Священик поспішав, щоб чимскорше відшукати майора Мартлінга.

Віднайшовши майора, він щиро з ним привитався. Майор представив його решті свого товариства. Майор не тратив багато часу на питання особистої натури, а відразу запитав, що є з документами, чи вони як слід заховані. Отець Дормунд відповів, що документи заховані в безпечнім місці і запропонував, щоб усі йшли до його дому і він їх передасть.

Але коли вони прийшли до помешкання священика, то побачили, що все поперевертане, скринька, в якій були заховані документи, розбита, а самі документи щезли. „Це мусіло статися впродовж останньої години", сказав побідний священик. „Злодій певно мусить бути на шляху до затраченої столиці", запримітив спокійно Тарзан. Ми ще можемо його переловити".